

Válasz Dr. Szabó T. Attila

Török Péter "Gyepi biodiversitás helyreállítása: Spontán szukcesszió és gyepesítés" című
MTA doktora cím elnyerésére benyújtott értekezésének

opponensi véleményére

Mindenekelőtt köszönöm Szabó T. Attila professzor alapos, részletekbe menő opponensi véleményét, támogatását és elismerő szavait. Külön köszönöm opponensemnek, hogy elvállalta és elkészítette az értekezés opponenciáját. Hálás vagyok opponensemnek, hogy véleményében rámutatott az értekezésem témáját is adó kutatások fontosságára, időszerűségére és az elvégzett munka jelentőségére. Öröndetesen a gyepek dinamikai folyamataival, helyreállításuk lehetőségével foglalkozó vizsgálatok száma az utóbbi évtizedben világviszonylatban is jelentősen emelkedett. A közelmúltban több, a gyepi biodiversitással és gyeprekonstrukcióval kapcsolatos különszám is megjelent a szakma színvonalas nemzetközi lapjaiban, melyekben hol szerzőként, hol szerzőként és vendégszerkesztőként egyaránt közreműködhettem (Biodiversity & Conservation 2012, 2016, Agriculture, Ecosystems & Environment 2012, 2016, Applied Vegetation Science 2014).

Az opponens által az opponensi véleményben kifejtett szakmai gondolataira, illetve opponensi véleményének végén feltett 7 kérdésre az alábbiakban szeretnék válaszolni. Az opponens észrevételeit és kérdéseit *dőlt* betűvel szedtem.

A dolgozat első része - cím szerint a "Gyepek szerepe a biodiversitás megőrzésében" ugyanis nem arról szól, amit a cím ígér. Belső szerkezete összefüggéstelen; alcímei pontatlanok, fogalmazása sokszor fésületlen (...) Röviden: a fejezet nem tükrözi azt a kemény és kitartó munkát ami a lényegi fejezeteket jellemzi. Elnagyolt és, és ez az elnagyoltság - meg kell vallanom - megviselt. (...) Ha nem lettem volna kényszerhelyzetben, fel is adtam volna már az elején. Nem tettem...és végül megérte: tovább olvasva a munkát kellemesen csalódtam.

Köszönöm bírálónak, hogy nem engedett az "első benyomás" csapdájának és kényszerítette magát arra, hogy "megismerje a megismerhetőt". Örömmel olvastam, hogy a bíráló által is lényeginek tartott fejezetek esetében a bevezető szakasz fésületlensége nem volt felfedezhető. A bevezető fejezet fegyelmezetlenebb szövegvezetése, vagy ahogy bírálóm fogalmazott "elnagyoltsága" főként annak tudható be, hogy míg a dolgozat többi részének főbb eredményeit, gondolatmenetét, és fontosabb következtetéseit számos társszerző, bíráló és szerkesztő csiszolta - hiszen ahogy az első fejezet végén ez megjelenik és a bíráló is kihangsúlyozta "Az esettanulmányok és bemutatott módszerek áttekintése 3 áttekintő tanulmány és 8 szakcikk eredményein alapulnak", addig a bevezető gondolatok és részek lényegében egy eddig bírálatlan kézirat megállapításaival és szerkesztettségével bírnak.

A dolgozat egészére vonatkozó általános célkitűzést a munkában nem találtam, ezért ilyen cél érvényesülése nem volt értékelhető. A résztémák esetében sem következetes a célok megfogalmazása

A dolgozat egészére vonatkozó általános célkitűzést azért nem fogalmaztam meg, mert a dolgozat alapvetően moduláris felépítésű, azaz úgy állítottam össze, hogy a dolgozat egyes esettanulmányai önmagukban is értelmezhetőek legyenek valamint ügyeltem arra, hogy lehetőség szerint kevés kereszthivatkozás legyen az egyes fejezetek között - annak ellenére, hogy gyakorlatilag a legtöbb fejezet eredményei felhasználhatóak lettek volna más fejezetek bemutatásában vagy a leírtak értelmezésében. Ugyanez magyarázza a célkitűzések sokszínűségét is. Fontos, hogy jól azonosíthatóak legyenek azok a cikkek és a bennük húzóódo gondolatmenetek, amelyeken az egyes fejezetek alapulnak. Éppen emiatt, ahogy opponensem is kiemelte, eldönthető volt, hogy a célkitűzésekben megfogalmazott célok teljesültek-e vagy sem.

Köszönöm bírálómnak, hogy összefoglaló értékelésében kitért arra, hogy mely új eredményemet tekinti igazoltnak és elfogadhatónak és külön köszönöm azt a lényegi megállapítást is, hogy a szerzőnek az az egyik fontos "Oktatást is érintő eredménye, hogy vélhetőleg sok diákkal is megismertette és megszeretette a gyepkutatást". Remélem ez utóbbi tényleg így van.

"Fogalmi meghatározások, rövidítésjegyzék külön cím alatt nincsenek"

Ez valóban fontos a tágabb nagyközönség felé történő kommunikációban, sőt a szakma egyes vezető lapjaiban sem ismeretlen a kulcsfogalmak és magyarázatuk szövegdobozok formájában történő elhelyezése (Trends in Ecology and Evolution esetében van ilyen). Az általam áttekintett dolgozatokban, melyek mintául szolgáltak az értekezés elkészítéséhez, ilyen nem találtam, de jó ötletnek tartom.

Az opponens kérdései:

1. Ha már a munkából kimaradt a fogalmi kérdésekkel foglalkozó fejezet, miért nem hivatkozott legalább a saját, a kibertérben mindenki számára hozzáférhető anyagaira, pl. a „tér-idő-helyettesítési módszer” esetében (V.Ö., Török P., é.n., „Növényközösségek időbeni változása” 1-9 lecke)?

A tér-időhelyettesítési módszer a szukcesszió-kutatásnak olyan alapvető, általánosan használt eszköze, ami egyetemi kurzusok alaptananyaga, amint azt opponensem is világosan jelezte véleményében. Éppen azért javasolta, hogy saját, egyetemi előadás-fóliáimra is hivatkozhattam volna az értekezésben. A módszer napjaink kutatásaiban is alapvető, így hivatkozható lett volna a módszernél például Walker et al. (2010) cikke, melyet most pótolok.

Walker L.R., Wardle D.A., Bardgett R.D., Clarkson B.D. (2010): The use of chronosequences in studies of ecological succession and soil development. Journal of Ecology 98: 725-736.

2. Tekintettel a munka gyakorlati vonatkozásaira: saját megítélése szerint a szakirodalmi áttekintés a gyepregenerációs kísérletek hazai és környező országokból (osztrák, szlovák, ukrán, román, szerb stb.) idevágó közleményeit milyen arányban fedi le?

A gyeprekonstrukcióra vonatkozó szakirodalom áttekintése során nagy hangsúlyt fektettem a környező országok szakirodalmának áttekintésére. Az utóbbi 20 évben angol nyelven

publikált elektronikus formában kereshető, gyepesítésre illetve gyeprekonstrukcióra vonatkozó szakirodalmat áttekintettem és feldolgoztam. Ennek során a gazdag hazai irodalmon túlmenően főleg Erdélyi Mezőségről (Ruprecht és munkatársai), Szlovéniából (Kaligarič és munkatársai), Csehországból (Prach és munkatársai illetve Jongepierová és munkatársai számos közleménye), Szlovákiából (Melecskei és munkatársai) származó irodalmakat tudtam értékelni és beépíteni. A spontán szukcesszióval foglalkozó irodalmak gyűjtésében nagy segítségemre volt Rejmánek és van Katwyk (2004) felhagyott szántóterületeken zajló szukcesszióra vonatkozó szakirodalmi áttekintése amely 1511 irodalmat tartalmaz. A nemzeti nyelven publikált vagy elektronikus rendszerben hozzáférhető módon nem tárolt eredmények feldolgozására nem vállalkozhattam. Jó lenne ezeket a gyakran "szürke" irodalomnak is tekintett publikációkat egy Közép-Európára vonatkozó gyeprekonstrukciós beavatkozások és azok eredményességét áttekintő tanulmány során adott országokra lebontva, anyanyelvi társszerzők bevonásával elkészíteni.

Rejmánek M. & van Katwyk K. P. (2004): Old field succession: a bibliographic review 1901–1991. – Section of Evolution and Ecology, University of California, Davis, CA
<http://botanika.bf.jcu.cz/suspa/pdf/BiblioOF.pdf>

3. Miért nem került a munkába rövidítésjegyzék ... különös tekintettel a dolgozat gyakorlati (mezőgazdász, környezetvédő stb.) felhasználóira?

Ahogy korábban is kitértem rá, az általam áttekintett dolgozatokban ilyen jegyzéket nem találtam - ezért nem illesztettem a dolgozatba én sem - de jó ötletnek tartom. Köszönöm a javaslatot.

4. Miért nem szerepel a dolgozatban egyetlen, a megfigyelt kvadrátok mai állapotát bemutató és jövőbeni lokalizálását segítő fénykép vagy térkép sem?

Ez alighanem a cikkek készítéséből megmaradt beidegződés. A legtöbb lapnál a színes illusztrációk közlése külön költségbe kerül és a legtöbb cikkírással foglalkozó szakirodalom óva int a színes illusztrációk készítésétől illetve beillesztésétől. Természetesen rengeteg fotónk van a terepi vizsgálatokról és térképvázlat is készíthető lett volna. A kérdéshez kapcsolódóan fontos kiemelnem, hogy a hiányolt fotódokumentáció megtalálható a közelmúltban elkészített "Ökológiai szemléletű gyeptelepítés elmélete és gyakorlata" című kiadványunkban (Török & Tóthmérész 2015). A kiadvány szabadon elérhető az interneten is. Webcím:<http://ecology.science.unideb.hu/Tpeter/files/Torok-Tothmeresz-Gyepkotet-2015.pdf> Ebben a gyeptelepítési módszerek és a konkrét esettanulmányok esetében is bőséges fotódokumentáció található meg.

Török P. & Tóthmérész B. (szerk.) (2015): Ökológiai szemléletű gyeptelepítés elmélete és gyakorlata Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézet, Budapest. pp. 126.

5. Hogyan és honnan történt a szénaborításhoz használt alapanyag begyűjtése? Találkozott-e a jelölt a vizsgált területeken a szénamurva-szórás népi gyakorlatával?

A szénatakaráshoz szükséges alapanyag begyűjtése Józsa mellett található nem gyomos de főként csak vázfajokat tartalmazó löszgyepből történt. A széna bálázás után került terítésre kézi erővel a kísérleti területen. A szénamurva-szórás népi gyakorlatával a vizsgálati területeken nem találkoztam, de természetesen a módszert ismerem. A DE Ökológiai tanszék kutatóival, hallgatóival, Molnár Zsolt és Babai Dániel kollégáinkkal közösen folyamatban van egy vizsgálat ami épp a szénamurva magtartalmát vizsgálja a csíráztatásos magbank vizsgálat

eszköztárával. Az előzetes eredmények azt mutatják, hogy a szénamurva igen jelentős mennyiségben tartalmaz csíráképes magokat - a vizsgálat folyamán több mint 80000 csíranövényt távolítottunk mely több mint 100 fajba tartozott.

6. A munkában különbözőképpen használt igealakok és idők tartalmi szempontból is jelentenek valamit pl. az egyes szám első személy, többes szám első személy és a többi váltakozó használata?

Az egyes és többes szám használata többnyire következetes volt a dolgozat során. A célkitűzések, következtetések esetében igyekeztem egyes szám első személyt használni, hiszen az MTA doktora címre benyújtott pályázatom egyszemélyes. Az értekezés egyes fejezetei megjelent többszerzős cikkek eredményeinek felhasználásával készültek, így ezek esetében általában nem tehettem meg az egyes szám első személy használatát.

7. És végül egy könnyed, de talán másokat is érdeklő kérdés: Hogyan segítette Kalapács József zenével az értekezést (v.ö. 95. lap)?

Bevallom, erre a kérdésre nem számítottam. Mindazonáltal hálás vagyok opponensemnek, hiszen lehetőségem nyílt általa az értekezés készítés és a követelményekben megfogalmazott adatlapok kitöltésével járó szubjektív életérzés kifejezésére és némileg objektívizálására. Kalapács József a Pokolgép, Omen, Hard illetve a Kalapács nevű heavy metal együttesek frontembere és énekese. Az említett dalszövegíró és zeneszerző számos dala lefesti azt a tudatállapotot, ami jellemzett az írási folyamat során. Talán a legszemléletesebben az alábbi idézett dalszöveg-részlet fogalmazza meg ezt az élethelyzetet, mely dalrészlet a jelen eljárás egyik lehetséges kimeneteként is értelmezhetően azt mondja: "ha túléléd még lehetsz doktor, lehetsz professzor" (Kalapács et al. 2006)

Kalapács J. et al. (2006): Az élet nevel. In: Az életreítélt - dalszövegek. Kalapács Együttes.

Szeretném végezetül még egyszer megköszönni opponensemnek, hogy elvállalta értekezésem bírálatát és jobbító szándékú tanácsaival segítette további munkámat. Kérem tisztelettel válaszaim elfogadását és a cím odaítélésének tekintetében jóindulatú támogatását.

Debrecen, 2016. február 29.

Maradok kiváló tisztelettel,

Dr. Török Péter
egyetemi docens